

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

หัวข้อ : หลักนิติธรรม

เรื่อง : ศาลรัฐธรรมนูญสถาบันเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน
ภายใต้หลักนิติรัฐนิติธรรม

จัดทำโดย

พล.ต.ต.ไชยันต์ กุลนิติ

รหัส ๕๗๐๒๑๑

เอกสารวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตร “หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” รุ่นที่ ๒

วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ

สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญสถาบันเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

ภายใต้หลักนิติรัฐนิติธรรม

๑. บทนำ

ประเทศที่มีการปกครองระบอบเสรีประชาธิปไตยในสากลประเทศย่อมอยู่ภายใต้หลักการที่สำคัญ อาทิเช่น หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพปัจเจกชน และอีกหลักการสำคัญหนึ่งที่จะขาดไปเสียมิได้ นั่นคือ หลักนิติธรรมหรือหลักนิติรัฐ(The Rule of Law หรือ Rechstaat หรือ Etat du Droit) ดังที่ได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ว่า “การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม” เพื่อเป็นหลักประกันในการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐ โดยศาลรัฐธรรมนูญในฐานะองค์กรฝ่ายตุลาการได้มีบทบาทอย่างสำคัญในการรักษาไว้ซึ่งหลักนิติรัฐและนิติธรรมผ่านการปฏิบัติหน้าที่วินิจฉัยคดีข้อพิพาทเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและพิทักษ์ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

๒. หลักนิติธรรมในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law)

๒.๑ หลักนิติธรรมในระบบกฎหมายอังกฤษ

ตามหลักฐานที่ปรากฏแม้ว่าหลักนิติธรรมมีการกล่าวถึงและศึกษามาตั้งแต่สมัยกรีกโรมันแต่แนวคิดเกี่ยวกับหลักนิติธรรมในสมัยนั้นยังไม่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมนัก จนกระทั่งนักกฎหมายชาวอังกฤษผู้ลือนาม คือ เอ.วี.ไดซี่ (A.V. Dicey) (๑๘๓๕ - ๑๙๒๒) ได้อรรถาธิบายถึงคำว่า “หลักนิติธรรม(The Rule of Law)” อย่างเป็นระบบขึ้นครั้งแรก โดยการตีพิมพ์ในหนังสือ “Law of the Constitution” ซึ่งตีพิมพ์ขึ้นครั้งแรกเมื่อปี ๑๘๘๕ โดย Dicey ได้เขียนเรื่องนี้ขณะที่เป็นศาสตราจารย์อยู่ใน All Souls College แห่งมหาวิทยาลัย Oxford ซึ่งตามประวัติศาสตร์กฎหมายอังกฤษนั้น^๑ เป็นช่วงรัชสมัยของพระนางวิกตอเรียอยู่ในราชวงศ์ Hanoverของอังกฤษเสวยราชสมบัติ ดังนั้น แบบฉบับของหลักนิติธรรมตามทัศนะของไดซี่ แสดงออกโดยนัยสำคัญ ๓ ประการ^๒ คือ

^๑ Potter , Historical Introduction, ๓rd Edition XXIII.,๑๙๔๘ .

^๒ A.V. Dicey, “Law of the Constitution”, with an introduction by E.C.S. Wade, (English language book society&Macmillan ๑๙๗๙), pp. ๑๘๗ - ๒๐๓.

๑) การที่ฝ่ายบริหารไม่มีอำนาจลงโทษบุคคลใดได้ตามอำเภอใจ เว้นเพียงในกรณีที่มีการละเมิดกฎหมายโดยชัดแจ้ง และการลงที่ที่อาจทำได้นั้นจะต้องกระทำตามกระบวนการปกติของกฎหมายต่อหน้าศาลปกติ (Ordinary Court) ของแผ่นดิน

๒) ไม่มีบุคคลใดอยู่เหนือกฎหมายไม่ว่าเขาจะอยู่ในตำแหน่งหรือเงื่อนไขประการใดๆ ทุกคน(ไม่ว่าเป็นเจ้าของหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลธรรมดา)ล้วนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและศาลเดียวกัน

๓) หลักทั่วไปของกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือสิทธิขั้นพื้นฐาน (Fundamental rights) ของประชาชนเป็นผลมาจากหรือได้มาจากคำวินิจฉัยตัดสินของศาลหรือกฎหมายธรรมดามีไม่เกิดขึ้นจากการรับรองคำประกันเป็นพิเศษโดยรัฐธรรมนูญ^๓

จะสังเกตได้ว่า Dicey ให้ทัศนะในเชิงยกย่องการมีศาลยุติธรรมศาลเดียวโดยมีความเชื่อมั่นต่อศาลยุติธรรมว่าเป็นแหล่งที่มาสำคัญของความถูกต้องหรือการค้ำประกันสิทธิเสรีภาพต่างๆของประชาชน นับว่าเป็นการปฏิเสธต่อระบบการควบคุมที่ใช้อำนาจอย่างอื่นนอกจากกระบวนการในศาลยุติธรรมธรรมดา และด้วยอิทธิพลจากทัศนะของ Dicey นี้เองที่ส่งผลทำให้กฎหมายมหาชนอังกฤษยุคหนึ่งเป็นเวลานานจนถึงประมาณเกือบครึ่งศตวรรษที่ ๒๐^๔ ต่อมาในยุคหลังนักกฎหมายอังกฤษจำนวนมากก็ได้เห็นตาม Dicey หากแต่ยอมรับการมีศาลอื่นนอกจากศาลยุติธรรมมากขึ้น

ดังนั้นจึงอาจสรุปสาระสำคัญของ “หลักนิติธรรม”(The Rule of Law)ในระบบกฎหมายอังกฤษได้ว่าบุคคลทุกคนจะต้องอยู่ในฐานะเท่าเทียมกันทางกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็ฝ่ายบริหาร ฝ่ายปกครอง ข้าราชการ หรือบุคคลธรรมดาที่ต้องใช้กฎหมายเดียวกัน และต้องอยู่ภายใต้บังคับของศาลเดียวกัน และหลักกฎหมายของอังกฤษเกิดขึ้นจากแนวคำพิพากษาตัดสินของศาลที่ดำเนินการต่อเนื่องเป็นเวลานานจนสร้างหลักกฎหมายที่เรียกว่า Common law^๕ ที่จะทำให้ความคุ้มครองทางกฎหมายแก่ประชาชน จึงอาจกล่าวได้ว่าระบบกฎหมายอังกฤษเป็นรากฐานที่มาของระบบกฎหมาย Common Law ซึ่งส่งอิทธิพลไปทั่วโลกในเวลาต่อมา

^๓ จริญญา โฆษณานันท์ , “บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ของอุดมการณ์ หลักนิติธรรม(Historico-Societal Context of the Rule of Law Ideology)”, ลงพิมพ์ใน *นิติรัฐ นิติธรรม*, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,๒๕๕๓, หน้า ๖๖ – ๖๗.

^๔ โกลิณ พลกุล ,เพ็ญอ้างในเชิงอรรถที่ ๓ ,หน้า ๑.

^๕ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน Charles Sampford , *Retrospectivity and The Rule of Law* , Oxford : Oxford University Press,๒๐๐๖, pp.๔๒ – ๔๖.

๒.๒ หลักนิติธรรมในระบบกฎหมายสหรัฐอเมริกา

ระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้รับอิทธิพลจากกฎหมายอังกฤษอย่างสูง อย่างไรก็ตามด้วยระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของสหรัฐอเมริกา มุ่งเน้นไปในหลักเรื่องเสรีภาพอย่างมาก และยังเป็นการปกครองซึ่งมีประธานาธิบดีเป็นประมุขซึ่งมาจากการเลือกตั้ง ดังนั้นหลักนิติธรรม(The Rule of Law)ของสหรัฐอเมริกาจึงมีเอกลักษณ์ที่น่าศึกษาในหลายประการ^๖ หลักนิติธรรมได้รับการยกย่องว่าเป็นหลักการที่ขาดมิได้ในประเทศที่มีการปกครองระบอบเสรีประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นหลักสำคัญที่เป็นการสร้างหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จะสังเกตได้ว่าโดยพื้นฐานทั่วไปแล้ว หลักนิติธรรมจะสัมพันธ์วนเวียนอยู่กับเรื่องกฎหมาย เหตุผล ศีลธรรม เสรีภาพของประชาชนและรัฐ ความยุติธรรม ความเสมอภาคในรูปแบบ (Formal equality) อันเป็นความเสมอภาคที่มีหลายลักษณะอักษรรับรอง หรือความเสมอภาคในเนื้อหา (Substantive equality)อันเป็นความเสมอภาคที่มีผลปรากฏจริงในตัวบุคคลทั่วไปในสังคม ประเด็นเกี่ยวกับหลักคุณค่าต่างๆเหล่านี้ แม้ฟังดูค้ำชู แต่ก็ไม่นับว่ามีของเขตการตีความกว้างขวางซึ่งแปรสัมพันธ์ไปกับระดับของพัฒนาการในแต่ละสังคมและอุดมการณ์ทางการเมืองในแต่ละประเทศ^๗ ในสหรัฐอเมริกานั้นแนวคิดของกฎหมายอังกฤษมีอิทธิพลต่อนักวิชาการในสหรัฐอเมริกาที่มีโอกาสแสดงออกอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่ก่อตั้งประเทศสหรัฐอเมริกาให้เป็นปึกแผ่น เช่น ในขณะที่ปฏิวัติเป็นอิสระจากกษัตริย์อังกฤษ โทมัส เพน(Thomas Paine) กล่าวในหนังสือCommon Sense(๑๗๗๖) ว่าในสหรัฐอเมริกานั้นมี “กฎหมายเป็นกษัตริย์” การประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. ๑๗๗๖ ทำให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรขึ้นและเกิดรูปแบบในทางลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนที่สุดเป็นครั้งแรกของรัฐบาลภายใต้กฎหมาย (Government under the law) แนวความคิดเรื่องการปกครองโดยกฎหมายแพร่หลายไปอย่างกว้างขวางในสหรัฐอเมริกา เช่น รัฐธรรมนูญของมลรัฐแมสซาชูเซตส์ ค.ศ. ๑๗๘๐ ซึ่งร่างโดยจอห์น อัดัมส์(John Adams) (ต่อมาได้เป็นประธานาธิบดีคนที่ ๒ ของสหรัฐอเมริกา)ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๐ ว่าต้องมีการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of powers) “เพื่อให้ผลที่สุดจะมีการปกครองโดยกฎหมายมิใช่การปกครองของมนุษย์” (a government of laws and not of men)^๘ (เลียนแบบถ้อยคำที่สื่อเจตนารมณ์นี้ตั้งแต่อริสโตเติลและ

^๖ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน Brian Z.Tamanaha, *On The Rule of Law History,Politics,Theory*, Cambridge : The Press Syndicate of The University of Cambridge, ๒๐๐๔ , pp.๔ -๕.

^๗ จรัญ โฆษณานันท์ , “บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ของอุดมการณ์หลักนิติธรรม” ,ลงพิมพ์เผยแพร่ใน เอกบุณยวงศ์สวัสดิ์กุล, *นิติรัฐ นิติธรรม* ,โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,๒๕๕๓,หน้า ๕๕.

^๘ Wolfgang Friedmann)Legal Theory (๕th Edition),๑๙๖๗,pp. ๑๖๒ อ้างใน ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์ , “หลักนิติธรรม” ลงพิมพ์ในหนังสือ *นิติรัฐ นิติธรรม* ,โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓,หน้า ๙๓.

ฮาร์ริงตัน) กล่าวคือ ทุกอย่างต้องยึดความถูกต้องโดยกฎหมายเป็นหลัก และที่ว่า “มิใช่การปกครองของมนุษย์” คือ มิใช่การปกครองโดยใครคนใดคนหนึ่งนั่นเอง

๓. หลักนิติรัฐในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law)

๓.๑ หลักนิติรัฐในระบบกฎหมายฝรั่งเศส

“หลักนิติรัฐ” หรือในภาษาฝรั่งเศสว่า “L’ETAT DE DROIT” นั้น เป็นหลักพื้นฐานแห่งกฎหมายที่สำคัญของประเทศในภาคพื้นยุโรป โดยเฉพาะในประเทศฝรั่งเศสอันเป็นประเทศแรกๆที่มีการศึกษาและอรรถาธิบายเกี่ยวกับหลักนิติรัฐ ตามแนวคิดในระบบกฎหมายฝรั่งเศสรัฐที่จะถือว่าเป็นนิติรัฐได้นั้น ต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย ๓ ประการ ดังนี้

(๑) ต้องมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยมีหลักว่าด้วยลำดับชั้นของกฎหมาย (Hierarchy of Law) และกระบวนการควบคุมมิให้กฎหมายที่มีศักดิ์ต่ำกว่าขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ

(๒) ต้องมีการบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เพื่อเป็นหลักประกันว่ารัฐจะล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิได้ เว้นแต่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ การกระทำใดๆ ของรัฐต้องชอบด้วยกฎหมายและอยู่ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น

(๓) ต้องมีการกำหนดขอบเขตของอำนาจรัฐไว้อย่างชัดเจน โดยมีการแบ่งแยกอำนาจรัฐออกเป็น ๓ ฝ่าย คือ นิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ เพื่อให้มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน โดยองค์กรตุลาการต้องมีความเป็นอิสระสามารถควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้^๕

ในระบบกฎหมายฝรั่งเศสนั้นได้มีองค์กรตุลาการแยกออกมาจากศาลธรรมดา อย่าง ศาลสภาแห่งรัฐ (Conseil d’Etat) อันเทียบเคียงได้กับศาลปกครองของไทยทำหน้าที่ในการตรวจสอบการกระทำทางปกครองนั้นต้องเป็นการกระทำทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย โดยการทำหน้าที่ของศาลสภาแห่งรัฐ (Conseil d’Etat) จะคอยควบคุมมิให้องค์กรของรัฐใช้อำนาจตามอำเภอใจ ซึ่งการมีระบบศาลมากกว่าหนึ่งศาลนี้เป็นจุดต่างจากระบบกฎหมายอังกฤษและสหรัฐอเมริกาที่มีศาลยุติธรรมเพียงระบบศาลเดียว ดังที่กล่าวมานี้อาจสรุปได้ว่า “หลักนิติรัฐ” มีวัตถุประสงค์ขั้นสุดท้ายอยู่ที่การประกันสิทธิเสรีภาพของราษฎรจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจขององค์กรของรัฐนั่นเอง

^๕ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน อักซราทร จูฮาร์ตัน, *การใช้และการตีความกฎหมาย*, จัดพิมพ์โดยสำนักงานศาลปกครอง, บริษัท บพิตรการพิมพ์ : กรุงเทพฯ . ๒๕๕๓. หน้า ๘๗-๙๓.

๓.๒ หลักนิติรัฐในระบบกฎหมายเยอรมัน

ในระบบกฎหมายเยอรมันเป็นแบบอย่างการศึกษาและอธิบายความหลักกฎหมายได้ค่อนข้างลึกซึ้ง กรณีของ “หลักนิติรัฐ” หรือ “Rechtsstaat” เป็นหลักที่ปรากฏขึ้นครั้งแรกในเยอรมันโดยโยฮัน ฟิชต์ Johann Fichte(๑๗๖๒ - ๑๘๑๔) ได้เสนอความคิดค่อนข้างชัดเจนว่า “กฎหมายจะต้องสอดคล้องกับความยุติธรรม และรัฐต้องปกครองตามบทกฎหมาย โดยมีองค์ประกอบที่จะตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายในการกระทำของรัฐ” อันถือได้ว่าเป็นการเสนอแนวความคิดเรื่อง “นิติรัฐ” แต่คำว่า “นิติรัฐ” อันเป็นที่นิยมในเยอรมันมีการใช้เป็นคนแรกโดยคาร์ล ทีโอดอร์ เวเกอร์ (Carl Theodor Welcker) ในหนังสือของเขาที่ตีพิมพ์เมื่อปี ค.ศ. ๑๘๑๓^{๑๐} และต่อมามีการใช้โดยบารอน ฟอน อาร์ติน (Baron Von Aretin) ในปี ค.ศ. ๑๘๒๔ และโดยโรเบิร์ต ฟอน โมล (Robert Von Mohl) ในปี ค.ศ. ๑๘๒๙^{๑๑} ความหมายของคำว่า “นิติรัฐ” ในระยะแรกยังไม่ตรงกันนัก แต่มีแนวโน้มไปในทางเป็นรัฐที่ปกครองโดยกฎหมายเหตุผล โดยรัฐมีขึ้นเพื่อประโยชน์ของเอกชนทุกคน อำนาจของรัฐจะมีขอบเขตจำกัดเมื่อเกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของเอกชน และจะต้องมีองค์กรที่เป็นกลางกำกับดูแลการที่รัฐต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๘๕๖ ฟรีดริช จูเลียสตาฮ์ล(Friedrich Julius Stahl) เห็นว่า “นิติรัฐ” มีความหมายมากกว่าการปกครองโดยกฎหมายแต่ต้องเป็นระบอบการปกครองโดยกฎหมายที่เน้นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของเอกชนด้วย^{๑๒} ซึ่งต่อมารูดอล์ฟ ฟอน เกไนส์ท (Rudolf von Gneist) นักกฎหมายชาวเยอรมันซึ่งเคยเข้ามาศึกษาระบบการปกครองของอังกฤษได้เสนอความเห็นที่รัฐเป็นองค์กรปกครองตนเองและเป็นการปกครองที่ต้องเป็นไปตามกฎหมายโดยมีขอบอำนาจจำกัดตามที่กฎหมายกำหนด แต่เห็นว่าควรมีระบบศาลปกครอง(Administrative Court)ที่เป็นอิสระและเป็นคนละระบบกับศาลยุติธรรมโดยเห็นว่าศาลยุติธรรมจะควบคุมดุลพินิจของฝ่ายปกครองได้ไม่ดีเพียงพอ^{๑๓} ซึ่งการมีระบบศาลมากกว่าการมีศาลยุติธรรมนี้เป็นลักษณะของระบบกฎหมายภาคพื้นยุโรป เฉกเช่นเดียวกับระบบกฎหมายฝรั่งเศสที่มีการยอมรับระบบศาลอื่นนอกจากศาลยุติธรรมซึ่งแตกต่างจากในระบบกฎหมาย Common Law ที่นิยมมีเพียงระบบศาลยุติธรรมเพียงหนึ่งเดียว

^{๑๐} Ernst-Wolfgang Böckenförde. “The Origin and Development of Concept of Rechtsstaat”, State Society and Liberty : Studies in Political Theory and Constitutional Law, ๑๙๙๑, pp. ๔๘ อ้างใน ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์ , “หลักนิติธรรม(The Rule of Law) ” , ลงพิมพ์ในหนังสือ นิติรัฐ นิติธรรม ,โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓, หน้า ๙๓ - ๙๕.

^{๑๑} เฟ็งอ่าง, หน้า ๙๓

^{๑๒} เฟ็งอ่าง, หน้า ๙๔

^{๑๓} เฟ็งอ่าง , หน้า ๙๕

๓.๓ หลักนิติรัฐในระบบกฎหมายไทย

ในสมัยโบราณที่ผ่านมา เมื่อครั้งที่ประเทศไทยยังมีการปกครองในระบอบราชาธิปไตยแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์ซึ่งทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจสิทธิ์ขาดทั้งในทางนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการ เมื่อภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พระมหากษัตริย์มิได้ใช้พระราชอำนาจอย่างสิทธิ์ขาดแต่ลำพังพระองค์ แต่ได้มีการจำกัดพระราชอำนาจไว้โดยรัฐธรรมนูญ การใช้อำนาจสูงสุดในประเทศ มีองค์กรที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจแต่ละส่วนแยกกัน โดยแยกออกเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ ตามหลักการแยกใช้อำนาจอริปไตย(the separation of power)^{๑๔} ดังนั้นหากประเทศไทยจะเป็นประชาธิปไตยโดยแท้จริงมิใช่เป็นประชาธิปไตยเพียงแบบพิธีแล้ว ประเทศไทยต้องเป็นนิติรัฐยึดถือหลักนิติธรรม(The Rule of Law)เป็นหลักในการปกครองของรัฐ โดยจะต้องสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ ๓ ประการคือ (๑) ในนิติรัฐกฎหมายจะต้องอยู่เหนือสิ่งอื่นทั้งหมด ไม่มีอะไรยิ่งใหญ่ไปกว่ากฎหมาย (๒) ในนิติรัฐจะต้องมีการแบ่งแยกอำนาจ และ (๓) ในนิติรัฐผู้พิพากษาจะต้องมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี^{๑๕} ซึ่งปัจจุบันตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้รับรองให้มี องค์กรศาลหรือ องค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการทั้งหมด ๔ ศาล ได้แก่ ศาลยุติธรรม ศาลทหาร ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญ โดยศาลยุติธรรมทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีทั่วไปที่กฎหมายมิได้บัญญัติให้อยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารรวมถึงคดีอื่นๆตามที่กฎหมายบัญญัติ ศาลปกครองทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง และสุดท้ายศาลรัฐธรรมนูญนั้นเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่วินิจฉัยข้อพิพาทเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ มีอำนาจตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายและรักษาไว้ซึ่งความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ซึ่งในประการเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญนี้จะได้นำเสนอโดยละเอียดในลำดับต่อไป

๔. รากฐานที่มาของศาลรัฐธรรมนูญ

ในระบบกฎหมายไทยภายหลังเกิดกรณีพิพาทกันเรื่องอำนาจในการวินิจฉัยเรื่องเกี่ยวกับ “องค์กรที่มีอำนาจวินิจฉัยความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ” ระหว่างสภาผู้แทนราษฎรกับศาลยุติธรรมจากกรณีพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ.๒๔๘๘ คณะผู้ร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๘๙ ได้กำหนดให้มีองค์กรพิเศษขึ้นซึ่งมีหน้าที่วินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดย

^{๑๔} ประยูร กาญจนกุล, “หลักนิติธรรมไทย”, ลงพิมพ์ในหนังสือ *นิติรัฐ นิติธรรม*, เพ็ญอ่าง เชียงธรรมที่ ๑๐ ,หน้า ๑๔๐ -๑๔๑.

^{๑๕} หยุต แสงอุทัย , “ประชาธิปไตยกับนิติรัฐ”, ลงพิมพ์ในหนังสือ *นิติรัฐ นิติธรรม* ,เพ็ญอ่าง เชียงธรรมที่ ๑๐ ,หน้า๑.

เรียกว่า “คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ”^{๑๖} ภายหลังจากนั้นองค์กรดังกล่าวก็ได้มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องจนยกระดับเป็นศาลรัฐธรรมนูญจากโครงสร้างเดิม ของตุลาการรัฐธรรมนูญได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นรูปแบบ “ศาล” ที่เรียกว่า “ศาลรัฐธรรมนูญ” เพื่อให้มีองค์กรเฉพาะที่จะทำหน้าที่ประกันสถานะความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งวินิจฉัยคดีในลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากกฎหมายเอกชนทั่วไป โดยต้องพิจารณาตามหลักการพิจารณาของกฎหมายมหาชน^{๑๗} และให้ผลคำตัดสินหรือคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นที่สิ้นสุดใช้บังคับกับทุกองค์กร และเพื่อสร้างประสิทธิภาพในการทำงาน ทั้งความจำเป็นในการดำรงความเป็นอิสระไม่ผูกพันรัฐและการเมือง(State Authority & Political Power Free) เพื่อให้เกิดความเป็นกลางในการตัดสิน ไม่ถูกครอบงำจากองค์กรอื่น เป็นความจำเป็นในการเป็นองค์กรตุลาการ(Judicial Organism) เพื่อเปลี่ยนวิธีพิจารณาจากคณะตุลาการมาเป็นวิธีพิจารณาแบบศาล^{๑๘} การที่ศาลรัฐธรรมนูญได้รับการจัดตั้งขึ้นมาเป็นสถาบันที่เป็นสิ่งใหม่สำหรับสังคมไทย แม้ว่าจะเคยมีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมาตั้งแต่หลัง พ.ศ. ๒๔๘๙ ก็ตาม แต่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีความแตกต่างสิ้นเชิงกับศาลรัฐธรรมนูญ ทั้งโครงสร้างองค์กร อำนาจหน้าที่ และตัวบุคคล ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันศาลรัฐธรรมนูญจะต้องได้รับการพัฒนาและพิสูจน์ผลงานผ่านคำวินิจฉัยสู่สายตาประชาชนว่า ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญและสามารถคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนภายใต้หลักนิติรัฐนิติธรรมได้อย่างแท้จริง

๕. อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชน ภายใต้หลักนิติรัฐนิติธรรม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญหลายประการ^{๑๙} ดังนี้

๕.๑ การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย

การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย เป็นอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบกฎหมายหรือร่างกฎหมายเพื่อมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ดังที่มาตรา ๖ แห่ง

^{๑๖} สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ , *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตุลาการรัฐธรรมนูญ* , กรุงเทพฯ : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, ๒๕๕๐ , หน้า ๑ -๓.

^{๑๗} สมยศ เชื้อไทย, *กฎหมายมหาชนเบื้องต้น* , กรุงเทพฯ : วิญญูชน, หน้า ๓๔-๓๖.

^{๑๘} ชาวนะ ไตรมาส, “ศาลรัฐธรรมนูญกับการปฏิรูปการเมือง”ศาลรัฐธรรมนูญไทย : อดีต ปัจจุบัน อนาคต (กรุงเทพฯ : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, ๒๕๔๓), หน้า ๘๔-๘๕.

^{๑๙} สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ , *เพ็ญอ่าง เจริญธรรมที่ ๑๖*, หน้า ๑๐ -๔๖.

รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือ ข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้เป็นอันใช้บังคับมิได้” ดังนั้นเพื่อให้บทบัญญัติดังกล่าวเป็นจริงในทางปฏิบัติจึงต้องมีการจัดตั้งองค์กรที่เรียกว่า “ศาลรัฐธรรมนูญ” ขึ้น โดยการควบคุมนี้หากจะจำแนกโดยพิจารณาตามช่วงระยะเวลาของกระบวนการตรากฎหมาย สามารถจำแนกเป็น ๒ กรณี คือ การควบคุมก่อนที่กฎหมายจะใช้บังคับ และ การควบคุมภายหลังจากที่กฎหมายใช้บังคับ(มาตรา ๒๑๑ แห่งรัฐธรรมนูญ)

๕.๒ การวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรี กรรมการการเลือกตั้ง และบุคคลที่กฎหมายบัญญัติ

โดยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และคณะกรรมการการเลือกตั้งว่ามีคุณสมบัติเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้หรือไม่ปรากฏบทบัญญัติรัฐธรรมนูญในหลายมาตรา ได้แก่ มาตรา ๙๑ ประกอบมาตรา ๑๐๖(๓)(๔)(๕)(๖)(๗)(๘)(๑๐)หรือ (๑๑) หรือมาตรา ๑๑๙ (๓)(๔)(๕)(๗)หรือ (๘)แล้วแต่กรณีอันเป็นกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาขาดจากสมาชิกภาพโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเพราะขาดคุณสมบัติ เป็นต้น

๕.๓ การวินิจฉัยกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆตามรัฐธรรมนูญ

กรณีการวินิจฉัยข้อพิพาทที่มีความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญมากกว่าสององค์กร รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๔ บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่มีความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีใช้ศาลตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป ให้ประธานรัฐสภา นายกรัฐมนตรี หรือองค์กรนั้นเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย” ซึ่งเมื่อไม่นานมานี้ได้มีกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๔ กรณีความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งและคณะรัฐมนตรีในการกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปแทนวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๗ ซึ่งได้รับการกำหนดตามพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งก่อนหน้า

๕.๔ การวินิจฉัยเรื่องอื่นๆตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญกำหนด

นอกเหนือจากอำนาจหน้าที่ดังกล่าวมาแล้ว รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยกรณีอื่นๆอีก^{๒๐} ได้แก่ การวินิจฉัยพิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกพรรคการเมืองซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรณีร้องขอให้วินิจฉัย เพราะเหตุว่าพรรคการเมืองที่เป็นสมาชิกนั้นมีมติให้ตนพ้นสมาชิกภาพ ตามมาตรา ๑๐๖(๗), การวินิจฉัยชี้ขาดกรณีรื้อพิพาทตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นต้น ดังที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทอย่างสำคัญในการควบคุมให้การปกครองของประเทศดำเนินไปภายใต้หลักนิติธรรม มีหลักประกันความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย อันเป็นการคุ้มครองซึ่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญรับรองโดยตรง

ฉะนั้นเพื่อให้เห็นถึงบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสถาบันที่เป็นผู้พิทักษ์ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญและเป็นสถาบันที่มีบทบาทคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ผู้เขียนขอยกตัวอย่างแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชนที่น่าสนใจ ดังนี้

(๑) กรณีพระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๖๗ วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๓ และมาตรา ๘๔(๑)หรือไม่ (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๓/๒๕๕๕)

รายละเอียดแห่งคดีปรากฏว่า ตามพระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. ๒๕๑๘ มีเจตนารมณ์เพื่อควบคุมการผลิต การขาย และการนำหรือสั่งปุ๋ยเคมีเข้ามาในราชอาณาจักรให้เป็นไปโดยสุจริต เพื่อรักษาประโยชน์ของเกษตรกร เนื่องจากปัจจุบันมีการสั่งปุ๋ยเคมีจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่ายและผสมเพื่อจำหน่ายแก่เกษตรกรในปริมาณมากขึ้นทุกที แต่ปุ๋ยเคมีที่จำหน่ายในท้องตลาดมักเป็นปุ๋ยปลอม ปุ๋ยเคมีผิดมาตรฐาน ปุ๋ยเคมีเสื่อมคุณภาพหรือน้ำหนักน้อยกว่าที่แจ้งไว้ในฉลาก เป็นการเอาเปรียบเกษตรกรและหวังผลกำไรเกินควรโดยไม่คำนึงถึงความเสียหายต่อผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกร จึงต้องมีบทกำหนดความผิดและโทษทางอาญาไว้เพื่อให้รัฐใช้เป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการค้าปุ๋ยมิให้กระทำโดยหวังผลกำไรเกินควร และคุ้มครองผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรมิให้ถูกเอาเปรียบ โดยบทบัญญัติมาตรา ๖๗ วรรคสอง เป็นบทบัญญัติว่าด้วยโทษของการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งเป็นมาตรการที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้ประกอบการอาชีพค้าขายปุ๋ยต้องใช้ความระมัดระวังตามมาตรฐานที่ผู้ประกอบการดังกล่าวพึงมีด้วยการตรวจสอบปุ๋ยก่อนจำหน่ายให้เกษตรกรเพื่อทำให้การควบคุมการขายและการนำเข้าปุ๋ยเป็นไปตามเจตนารมณ์

^{๒๐} เพิ่งอ้าง, หน้า ๓๕.

ของกฎหมาย แม้จะเป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือการประกอบอาชีพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๓ วรรคหนึ่งอยู่บ้าง แต่เป็นการจำกัดเสรีภาพโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งมาตรา ๔๓ วรรคสองแห่งรัฐธรรมนูญ บัญญัติให้กระทำได้โดยเป็นการจำกัดเสรีภาพเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งเป็นเกษตรกร เพื่อจัดระเบียบการประกอบอาชีพของผู้ค้าปุ๋ยรวมทั้งเป็นไปตามมาตรา ๒๙ แห่งรัฐธรรมนูญ กล่าวคือเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพเพียงเท่าที่จำเป็นเท่านั้นและมีได้มีเนื้อหากระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพของบุคคล ทั้งเป็นบทบัญญัติที่มีผลบังคับใช้ทั่วไป ไม่มุ่งหมายบังคับเฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกรณีใดกรณีหนึ่งเป็นการเจาะจง ดังนั้น พระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๖๗ วรรคสอง จึงไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๓ และมาตรา ๘๔(๑) แต่อย่างใด

(๒) กรณีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๘๙/๑ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ และมาตรา ๔๐(๗)หรือไม่(คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖/๒๕๕๖)

รายละเอียดแห่งคดีปรากฏว่า ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๑ ว่าด้วยบททั่วไปที่รับรองคุ้มครองหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ มิได้มีข้อความที่รับรองสิทธิเสรีภาพในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ จึงไม่มีกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๘๙/๑ วรรคหนึ่ง จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ ได้นอกจากนี้บทบัญญัติดังกล่าวยังมีหลักการและเหตุผลเพื่อกำหนดกลไกการดำเนินการของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในกรณีที่มีการควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาไว้ในอำนาจของศาล เนื่องจากการจับตัวผู้ถูกกล่าวหาไว้ในระหว่างดำเนินคดีตามมาตรา ๘๙ โดยให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาไว้เพื่อประโยชน์ในการสอบสวน และเมื่อพิจารณาประกอบกับมาตราอื่นในหมวด ๘ จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นเพียงบทยกเว้นที่ให้อำนาจแก่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มิต้องไต่สวนข้อเท็จจริงและแจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยเอง ซึ่งไม่ได้เป็นเงื่อนไขที่ทำให้จำเลยได้รับการสอบสวนอย่างไม่เป็นธรรมและจำเลยไม่สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเพียงพอเนื่องจากในชั้นสอบสวนจำเลยมีสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๑ และมาตรา ๑๓๔ และบทบัญญัติอื่น ๆ ซึ่งเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแก่จำเลยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๐(๗) กรณีจึงไม่มีมูลที่บทบัญญัติดังกล่าวจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๐(๗)แต่อย่างใด

(๓) กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙ วรรคสอง(๒)ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ ,มาตรา ๔ ,มาตรา ๖ และมาตรา ๒๒๓ หรือไม่(คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๗/๒๕๕๖)

รายละเอียดแห่งคดีปรากฏว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๔ และมาตรา ๖ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๑ บททั่วไป ซึ่งมีได้มีข้อความที่รับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะ เนื่องจากสิทธิเสรีภาพที่เป็นเรื่องเฉพาะมีบัญญัติอยู่ในมาตราอื่นของรัฐธรรมนูญแล้ว จึงมิใช่บทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่บุคคลที่จะโต้แย้งหรือกล่าวอ้างว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตราดังกล่าวได้

ส่วนคำโต้แย้งที่ว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙ วรรคสอง(๒)ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ ,มาตรา ๔ ,มาตรา ๖ และมาตรา ๒๒๓ หรือไม่ บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวที่บัญญัติให้การดำเนินการของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง มีเจตนารมณ์ให้การบริหารงานบุคคลของผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมมีความเป็นอิสระ เพื่อให้ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมสามารถปฏิบัติหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีได้อย่างเป็นอิสระ เป็นไปโดยถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายดังที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๗ ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง ประกอบกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๓ ได้บัญญัติข้อความไว้ว่า “...ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” อันแสดงให้เห็นว่ารัฐอาจตรากฎหมายยกเว้นมิให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีปกครองบางประเภทได้ ดังนั้น คำโต้แย้งจึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ วรรคสอง คำร้องจึงไม่เป็นประโยชน์แก่คดีที่จะพิจารณาต่อไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๒๓ วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้จำหน่ายคำร้อง

๖. บทสรุป

จากการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามอำนาจหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติไว้นั้น จากแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ปรากฏออกมาสู่สาธารณะได้ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญโดยเฉพาะต่อการเมืองของไทย ไม่ว่าจะเป็นกรณีคดียุบพรรคเพื่อไทย กรณีวินิจฉัยสมาชิกภาพของสมาชิกรัฐสภาที่มีชื่อเสียงหลายๆท่าน กรณีการวินิจฉัยที่มาของสมาชิกวุฒิสภาหรือล่าสุดกรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยอำนาจการกำหนดวันเลือกตั้งใหม่แทนวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ เป็นต้นนั้น ย่อมเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทอย่างมากเพียงไรสำหรับสังคมไทยในปัจจุบัน ซึ่งนานอนว่าเมื่อใดที่ศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่โดยพิพากษาและทำคำวินิจฉัยออกมาอย่างเที่ยงตรงและเที่ยงธรรมเสมอแล้วย่อมเป็นที่มั่นใจได้ว่าหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญนั้นจะได้รับการปกป้องรักษาตลอดไป ภายใต้ฉันทาของศาลรัฐธรรมนูญที่ว่า “ศาลรัฐธรรมนูญคือ ผู้พิทักษ์ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ” ให้แก่ปวงชนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

หนังสือภาษาไทย

สุรพล นิติไกรพจน์และคณะ, ศาลรัฐธรรมนูญกับการปฏิบัติพันธกิจตามรัฐธรรมนูญ, กรุงเทพฯ :
วิญญูชน, ๒๕๕๖.

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตุลาการรัฐธรรมนูญ, กรุงเทพฯ : สำนักงานศาล
รัฐธรรมนูญ, ๒๕๕๐.

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, รวมบทความทางวิชาการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ชุดที่ ๕: “ศาล
รัฐธรรมนูญกับหลักประกันการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชน”, กรุงเทพฯ :
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, ๒๕๕๙.

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, รวมบทความทางวิชาการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ชุดที่ ๗: “ศาล
รัฐธรรมนูญกับการปฏิบัติพันธกิจตามหลักนิติธรรม”, กรุงเทพฯ : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, ๒๕๕๑.

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, รวมบทความทางวิชาการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ชุดที่ ๗: “ศาล
รัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐภายใต้ระบบนิติรัฐ”,
กรุงเทพฯ : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, ๒๕๕๕.

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, รวมบทความทางวิชาการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ชุดที่ ๗: “ศาล
รัฐธรรมนูญภายใต้หลักนิติธรรมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข”,
กรุงเทพฯ : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, ๒๕๕๖.

เอกบุญ วงศ์สวัสดิ์กุล, นิติรัฐ นิติธรรม, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.

หนังสือภาษาต่างประเทศ

Charles Sampford, Retrospectivity and The Rule of Law, Oxford : Oxford University
Press, 2006.

Gary C. Bryner, Dennis L. Thompson, The Constitution and the regulation of Society,
New York : Brigham Young University, 1988.

Brian Z. Tamanaha, On The Rule of Law History, Politics, Theory, Cambridge : The
Press Syndicate of The University of Cambridge, 2004.

บทความทางวิชาการ

จรัญ ภัคดีธนากุล, “ระบบศาลไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐”,
จดหมายข่าวสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑ เล่มที่ ๖๙ ประจำเดือน มกราคม – กุมภาพันธ์
๒๕๕๓.

ฉานิทธิ สันตะพันธ์, “ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ
ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๐”, พิมพ์เผยแพร่ในเว็บไซต์ <http://www.pub-law.net>, ๒๕๕๑.

ภุริชญา วัฒนรุ่ง, “ศาลรัฐธรรมนูญ กฎหมายและความยุติธรรม”, พิมพ์เผยแพร่ในเว็บไซต์
www.archanpoo.net .

วรเจตน์ ภาคีรัตน์ (บทความทางวิชาการ), “หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม”, พิมพ์เผยแพร่ในเว็บไซต์
<http://www.pub-law.net> , ๒๕๕๓.